

Doniyor kitobi — yuz sakson beshinchi

Jismda namoyon bo'lgan ilohiyat: Butrusning teran e'tirofi va uning oqibatlari

Jeff Pippenger

2024-04-15

Butrus shogirdlar Masihni kim deb aytayotganlari haqidagi Masihning savoliga javobini bayon etar ekan, Iso moylangan Zot, ya'ni Masih, Messiah ekanini ta'kidladi. U, shuningdek, Uning Xudoning O'g'li ekanini ham aytdi.

Iso Qaysariya Filipi atroflariga kelganida, O'z shogirdlaridan so'rab dedi: “Inson O'g'li bo'lgan Meni odamlar kim deb aytadilar?” Ular esa dedilar: “Ba'zilar Seni Yahyo Cho'mdiruvchi deyдилar; boshqalari — Ilyos; yana boshqalari esa — Yermiyo yoki payg'ambarlardan biri.” U ularga dedi: “Sizlar-chi, Meni kim deb aytasizlar?” Shunda Simun Butrus javob berib dedi: “Sen Masihsan, barhayot Xudoning O'g'lisan.” Iso unga javob berib dedi: “Baxtlisan, ey Simun Barjona, chunki buni senga tana va qon emas, balki osmondagi Otam ayon qildi. Men ham senga aytaman: sen Butrussan, va Men O'z jamoatimni shu qoya ustiga quraman; do'zax darvozalari unga bas kela olmaydi. Men senga osmon shohligining kalitlarini beraman; yerda nimani bog'lasang, osmondagi ham bog'langan bo'ladi; yerda nimani bo'shatsang, osmondagi ham bo'shatilgan bo'ladi.” Matto 16:13–19.

Muqaddas Ruh Butrus orqali bir yuz qirq to'rt ming kishining tushunishi lozim bo'lgan asosiy haqiqatni taqdim etdi. U buni Paniumda, ya'ni Qaysariya Filippida qildi. Panium ajdahoga sig'inishdagi eng muqaddas ma'bad maskanidir, chunki Yunoniston dunyoni ifodalaydi, oxirgi kunlarda esa dunyo — ajdahoning yer yuzidagi vakili bo'lgan Birlashgan Millatlar Tashkilotidir. “Do'zax darvozalari” — yunon echki-xudosi Pan ma'badining nomidir. Bu ma'bad Panium bulog'ini o'z ichiga olgan g'or oldida qurilgan edi. Panium bulog'i Iordan daryosini to'ydirar edi, u esa Masihning ramzidir.

“Jordan” nomi “tushuvchi” degan ma'noni anglatadi va u o'z oqimini Isroilning shimolidagi tog'li hududda boshlaydi; asosiy manbaini Hermon tizmasining eng baland cho'qqisi bo'lgan Hermon tog'ining buloqlaridan oladi; aynan o'sha yerda “do'zax darvozalari” deb ataladigan buloq joylashgan. Hermon “muqaddas” degan ma'noni, “Jordon” esa “tushmoq” degan ma'noni bildiradi. Iordan daryosi Hermon tog'ining yuksakliklaridan oqib chiqib, Iordan rift vodiysi orqali pastga tushadi va nihoyat Yer yuzasining eng quyi nuqtasi bo'lgan O'lik dengizga yetib boradi.

Iordan daryosini oziqlantiradigan, Pan ma'badidan boshlanib, oxir-oqibat yer yuzining eng past nuqtasiga yetib boradigan suvlar, Xudoning O'g'li eng yuksak muqaddas tog'ni tark etib, bu dunyoning eng quyi “o'lik dengizi”ga tushganida qilgan pasayishini ifodalaydi. Masihning osmondan xoch o'limigacha bo'lgan pasayishi, shuningdek, Uning yiqilgan insonning tanasini O'z zimmasiga olganini ham anglatadi, chunki Uning osmondan xochgacha bo'lgan yo'li “do'zax darvozalari”dan boshlangan suvlar bilan oziqlantirilgan edi.

O‘lik dengiz nafaqat yer yuzidagi eng past joy, balki yer yuzidagi eng sho‘r suvdur; u okeandan to‘qqiz baravar sho‘rdir. O‘lik dengiz timsolida ifodalangan Masihning xochdagi o‘limi — U ko‘plar bilan O‘z ahdini tasdiqlagan joydir.

Don nazringning har bir hadyasini tuz bilan tuzlaysan; don nazringdan Xudoying ahdining tuzini ayama; barcha qurbonliklaring bilan tuz keltirasan. Leviticus 2:3.

Hermon tog‘ining buloqlaridan oqib kelar ekan, Iordan daryosi Galiliya dengizidan o‘tadi; bu dengiz Tiberiya ko‘li va Kinneret ko‘li nomlari bilan ham tanilgan. Galiliya “ilgak” yoki “burilish nuqtasi” degan ma‘noni anglatadi. Tiberiy — Avgust Qaysardan keyin hukmronlik qilgan Rim hukmdorining nomidir; ko‘lning shakli tufayli esa u Kinneret deb ataladi, bu esa “arfa” yoki “lira” degan ma‘noni bildiradi. Insoniyat uchun burilish nuqtasi Tiberiy Qaysar hukmronlik qilgan va Iso xochga mixlangan paytda yuz berdi, va osmondagi har bir arfa sukutga cho‘mdi. Iordan daryosining “do‘zax darvozalari” bilan bog‘liq jo‘g‘rofiy guvohligi — ya‘ni yunon xudosi Pan ma‘badiga ishora — Muqaddas Ruh ilhomi orqali Butrus e‘lon qilgan guvohlik haqida so‘zlaydi.

Masihning mujassam bo‘lishi — Ilohiy Xudoning O‘g‘li O‘z zimmasiga insoniy badan olganida yuz bergan Ilohiyat va insoniyatning birlashuvi bo‘lib, shu tariqa Ilohiyat insoniyat bilan birlashtirildi; buni Iordaniya daryosini oziqlantiruvchi Pan bulog‘ining suvlari ifodalaydi. Pan bulog‘ini oziqlantirgan narsa esa Hermon tog‘lariga yog‘gan shudring, yomg‘ir va qor edi; Hermon “muqaddas” tog‘ni, ya‘ni yuqoridagi Quddusni ifodalaydi.

Dovudning ziyorat qo‘shig‘i. Mana, birodarlarning ahillikda birga yashashi naqadar yaxshi va naqadar yoqimlidir! Bu boshga quyilgan qimmatbaho moyga o‘xshaydi; u soqolga, ya‘ni Horunning soqoliga oqib tushar, kiyimlarining etagigacha yetib borar; Hermon shudringi singari, Sion tog‘lari uzra tushadigan shudring kabi; chunki o‘sha yerda Egamiz barakani, ya‘ni abadulabad hayotni amr etgandir. Zabur 133:1–3.

Horunning soqolidan oqib tushgan “qimmatbaho moy” u va uning o‘g‘illari Xudoning ruhoniylari sifatida moylanganlarida ishlatilgan moy edi.

Qurbongoh ustidagi qondan va muqaddas moylash moyidan olib, Horunga, uning kiyimlariga, uning o‘g‘illariga va u bilan birga uning o‘g‘illarining kiyimlariga sachratgin; shunda u ham, uning kiyimlari ham, uning o‘g‘illari ham, u bilan birga uning o‘g‘illarining kiyimlari ham muqaddas bo‘ladi. Chiqish 29:21.

Butrus barcha shogirdlarning e‘tirofini ifoda etdi va shu orqali u bayroq singari yuksaltiriladigan yagona ruhoniylar sifatida moylanishi lozim bo‘lgan bir yuz qirq to‘rt ming kishining e‘tirofini ham ifoda etdi. Horunni moylagan “moy” Hermon tog‘ining shudringi, shuningdek Sion tog‘larining shudringi ham edi. “Moy” va “shudring” Muqaddas Ruhning moylanishini ifoda etuvchi xabardir.

Quloq soling, ey osmonlar, va men so‘zlayman; eshitgin, ey yer, og‘zimning so‘zlarini. Ta‘limotim yomg‘ir kabi yog‘ar, nutqim shudring kabi tomchilar, mayin maysaga tushgan mayda yomg‘ir kabi va o‘t-o‘lan ustiga yog‘adigan jala kabi; chunki men Egamizning nomini e‘lon qilaman: Xudoyimizga ulug‘lik nisbat beringlar. Qonunlar kitobi 32:1–3.

“Shabnam” Sion tog‘lariga yog‘adigan “ta’limot”dir va u oxirgi kunlarda Xudoning ruhoniylari bo‘lgan bir yuz qirq to‘rt mingni birlashtiradigan moylanishning “moyi”dir. Ta’limot yomg‘ir kabi tomadi va shabnam kabi singib tushadi, chunki u “e’lon qilinadi”. U e’lon qilinadi, chunki osmon bilan yer Uning og‘zidan chiqqan so‘zlarni tinglab, quloq solishi kerak; bu esa Yarim tun nidosi va Baland Nido xabarlarini e’lon qiluvchi bayroq bo‘lgan birlashgan ruhoniylar orqali amalga oshadi.

Tog‘lar uzra xushxabar keltiruvchining oyoqlari naqadar go‘zaldir; u tinchlikni e’lon qiladi; ezgulik xushxabarini keltiradi, najotni e’lon qiladi; Sionga: “Xudoying hukmronlik qilmoqda!” — deydi. Qo‘riqchilarning ovozlari ko‘taradilar; baravar ovoz bilan birga kuylaydilar; chunki Egamiz Sionni qayta tiklaganida, ular buni ko‘z bilan ko‘zma-ko‘z ko‘radilar. Ey Quddusning vayron joylari, quvonchga to‘lib jo‘sh uringlar, birgalikda kuylanglar; chunki Egamiz O‘z xalqiga tasalli berdi, U Quddusni qutqardi. Egamiz O‘zining muqaddas bilagini barcha xalqlarning ko‘zi oldida yalang‘och qildi; va yerning barcha chekkalari Xudoyimizning najotini ko‘radilar. Ishayo 52:7–10.

Butrus timsolida ifodalangan oxirgi kunlarning soqchilari najot va tinchlikni e’lon qiladilar, va ular birlashgan bo‘ladilar, chunki ular bir-biriga bir xil ko‘z bilan qaraydilar. Bu “Egamiz Sionni qayta tiklaganda” yuz beradi. “Qayta tiklamoq” deb tarjima qilingan ibroniycha so‘z “teskari aylantirmoq” degan ma’noni anglatadi. Egamiz Sionni teskari aylantirganda, bu Sionning tarqalish bilan ifodalangan asirlikda bo‘lganini bildiradi, va asirlik tugaganda bu holat teskari qilinadi.

Zero Egamiz shunday demoqda: Bobilda yetmish yil to‘lgach, Men sizlarni yo‘qlayman va sizlarni bu joyga qaytarish orqali sizlarga nisbatan aytgan ezgu so‘zimni bajo keltiraman. Chunki Men sizlar haqingizda qanday niyatlar qilayotganimni bilaman, deydi Egamiz, ular tinchlik niyatlaridir, yovuzlik emas, sizlarga umidli bir oxirni berish uchundir. Shunda sizlar Menga iltijo qilasizlar, borib Menga ibodat qilasizlar, va Men sizlarga quloq solaman. Sizlar Meni izlaysizlar va Meni topasizlar, qachonki Meni butun qalbingiz bilan izlasangizlar. Va Men sizlarga topilaman, deydi Egamiz; Men asirligingizni qaytaraman, sizlarni barcha xalqlar orasidan va Men sizlarni haydab yuborgan barcha joylardan yig‘ib olaman, deydi Egamiz; va sizlarni Men asir qilib olib ketilishlaringizga sabab bo‘lgan o‘sha joyga yana qaytaraman. Yeremiyo 29:10–14.

Barcha payg‘ambarlar oxirgi kunlar haqida so‘zlamoqdalar, va oxirgi kunlarda Uning xalqi bashorat guvohligini bajo keltirish uchun ortga qaytarilishi lozim bo‘lgan bir asirlikda bo‘ladi.

Egamizdan Yeremiyoga kelgan kalom shunday dedi: “Isroilning Xudosi Egamiz shunday aytmoqda: Men senga aytgan barcha so‘zlarni kitobga yozib qo‘y. Chunki mana, shunday kunlar keladiki, — deydi Egamiz, — Men xalqim Isroil va Yahudoning asirligini qaytaraman, — deydi Egamiz, — va ularni ota-bobolariga bergan yurtga qaytaraman; ular o‘sha yurtga egalik qiladilar.” Yeremiyo 30:1–3.

Uch yarim kunlik uyqudan so‘ng — xuddi Lazar to‘rt kun uxlaganidek va Doniyor yigirma bir kun aza tutganidek — Mikoil ikki guvohni, ya’ni Uning oxirgi kunlardagi xalqini tiriltiradi, ularni birlikka keltiradi va shuningdek, butun dunyo bo‘ylab e’lon qilinadigan bir xabar orqali ularni moylaydi. O‘sha xabar Pan bulog‘ini oziqlantiradigan Xermon tog‘ining (“muqaddas tog‘”) “shabnami”dir, keyinchalik esa u Iordan daryosini oziqlantiradi. O‘sha xabar orqali amalga

oshiriladigan moylash Isoning Masih bo'lgan paytini belgilagan moylanishini ifodalaydi; buni Butrus ta'kidlagan.

Butrus Masihni Xudoning O'g'li deb e'tirof etganida, u Masihni ham Xudoning O'g'li, ham Inson O'g'li sifatida ifoda etdi; bu esa Iordan daryosini to'yintiruvchi "do'zax darvozalari"ning suvlari orqali tasvirlangan. Butrusning e'tirofi Muqaddas Ruhning ilhomi bilan yuzaga kelgan edi, va aynan o'sha haqiqat — ya'ni Iso Masih, Moylangan Zot ekani hamda Uning ham Xudo, ham inson ekani — Iso tomonidan shunday haqiqat sifatida ko'rsatildiki, u Xudoning oxirgi kunlardagi xalqiga qarshi bo'ladigan kurashning markazi bo'ladi; Masih esa bu xalqning g'olib bo'lishini va'da qilgan, chunki "do'zax darvozalari" bu haqiqatga bas kela olmaydi.

Haqiqat shuki, 2001-yil 11-sentabrda, xuddi Iso suvga cho'mdirilib moylangani kabi, yuz qirq to'rt mingning muhrlanishi boshlandi, va o'sha tarix ichida U O'zining oxirgi kunlardagi xalqini qatl etadigan bir umidsizlik bo'lar edi, toki U ularni tiriltirib, asirliklarini ortga qaytarmagunicha. Tirilish jarayoni Uning xalqini birlashtirib, nishon sifatida ko'tariladigan qudratli bir lashkarga aylantirishni o'z ichiga oladi. Ko'chalardagi o'limdan keyingi tiriltirish, poklash, birlashtirish va yuksaltirish ishi Doniyor kitobining o'n birinchi bobidagi o'ninchi oyatdan o'n beshinchi oyatgacha, shuningdek Muqaddas Kitobning boshqa parchalarida ham tasvirlangan. Ammo o'n uchinchi oyatdan o'n beshinchi oyatgacha bo'lgan oyatlarda Masih O'z shogirdlarini yana bir bor Qaysariya Filipiga, Paniumga olib kelgan, va aynan o'sha yerda Xudoning muhri abadiyat uchun bosiladi.

Faqatgina biz ushbu haqiqatlarning teran mohiyatini anglaganimizdagina, Qaysariya Filipi guvohligida joylashgan haqiqat vahiylarini tanib olishimiz mumkin. Matto kitobining o'n oltinchi bob o'n sakkizinchi oyatida Simon Barjona ismi Butrusga o'zgartiriladi; bu, yaqinda chop etilgan maqolada avval qayd etilganidek, bir yuz qirq to'rt mingni ramziy ifodalaydi. Oyatda o'rnatilgan matematik vahiy Isoni Ajoyib Hisoblovchi sifatida ulug'laydi, chunki Butrus nafaqat bir yuz qirq to'rt mingni ifodalovchi sifatida tushunilishi mumkin, balki Matto 16:18 ham "phi"ning matematik ramzidir.

"Phi" bilan bog'liq matematikani ko'rib chiqishdan oldin, shuni ta'kidlash lozimki, "phi" Panium shahrining ikki nomidan ikkinchisi bo'lgan "Philippi" so'zining bir qismidir. O'n sakkizinchi oyat Iso Butrusga ibroniy tilida gapirganini, bu esa yunon tilida qayd etilib, keyinchalik ingliz tiliga tarjima qilinganini ko'rsatadi. Ana shu uch bosqich Masihning O'z Kalomi ustidan nazoratini ko'rsatadi. So'z raqamlangan o'rinlarni ko'paytirishning matematik tizimi bilan ko'rib chiqilganda, Butrus ismi bir yuz qirq to'rt mingga teng ekanini ko'rsatadi; shu tariqa Isoni Ajoyib Hisoblovchi sifatida ta'kidlaydi. Aynan o'sha oyatda, Iso O'z jamoatini qurishini e'lon qilgan joyda, Ajoyib Hisoblovchi tarjima jarayonini shunday boshqardiki, o'n oltinchi bobdagi o'n sakkizinchi oyatda ifodalangan haqiqat "phi"ning matematik ramzini ifodalashi kerak edi.

Men senga ham aytaman: sen Butrussan, va Men O'z jamoatimni mana shu qoya ustiga quraman; do'zax darvozalari esa unga qarshi g'olib bo'la olmaydi. Matto 16:18.

Uning jamoati shunchaki Iso Masih ekanligi va U Xudoning O'g'li ekanligi haqidagi ta'limot ustiga emas, balki U Kalom ekanligi, hamda Kalom barcha narsalarni, jumladan matematika,

grammatika va insonlarning ishlarini yaratgani va boshqarishi haqidagi haqiqat ustiga ham qurilgandir.

Unda biz ham merosni oldik, O'z irodasining maslahati bo'yicha hamma narsani amalga oshiruvchi Zotning maqsadiga ko'ra oldindan belgilangan holda. Efesliklarga 1:11.

Phi, ko'pincha yunoncha ϕ (fi) harfi bilan ifodalanadi, taxminan 1.618033988749895 ga teng bo'lgan matematik doimiydir. Bu son oltin nisbat yoki ilohiy mutanosiblik deb ataladi. U "irrational son"dir, ya'ni uni sodda kasr ko'rinishida ifodalab bo'lmaydi, va uning o'nli ifodasi takrorlanmasdan cheksiz davom etadi.

Oltin nisbat ko'plab diqqatga sazovor xossalarga ega bo'lib, matematika, san'at, me'morchilik, tabiat va boshqa sohalaridagi turli kontekstlarda namoyon bo'ladi. U ko'pincha to'g'ri to'rtburchaklar, beshburchaklar va o'n ikki yoqli ko'pburchaklar kabi geometrik shakllarda uchraydi; bunda uzunroq tomonning qisqaroq tomonga nisbati phi ga teng bo'ladi.

San'at va me'morchilikda oltin nisbat estetik jihatdan yoqimli mutanosibliklarni hosil qiladi, deb hisoblanadi. U qadimgi sivilizatsiyalardan tortib Uyg'onish davri va undan keyingi zamonlargacha tarix davomida rassomlar va me'morlar tomonidan kompozitsiyalar, binolar va san'at asarlarini loyihalashda qo'llanib kelgan. Matematikada oltin nisbat turli matematik tenglamalar va ketma-ketliklarda, jumladan har bir hadi o'zidan oldingi ikki hadning yig'indisiga teng bo'lgan Fibonachchi ketma-ketligida namoyon bo'ladi. Fibonachchi ketma-ketligining hadlari ortib borgan sari, ketma-ket hadlar nisbati phiga yaqinlashadi.

16:18-oyatda biz matematik phi (1.618...) ni topamiz. "Hamma narsani O'z irodasining maslahati bo'yicha amalga oshiruvchi" Xudo bo'lgan Iso, O'z jamoatining oxirgi kunlarda do'zax darvozalariga qarshi jang maydonini aniqlab beruvchi bashoratli geografiyaga Palmoni, ya'ni Ajoyib Son yoki Sirlarning Hisobchisi ekanligining muhrini qo'yishni iroda qildi. O'sha bashoratli jang maydonida U sonlar ustidan hukmronligi orqali bir yuz qirq to'rt mingni "Butrus" bilan ifodaladi; uning nomi "kaptarning xabarini eshituvchi" ma'nosidagi "Simon"dan "Butrus"ga o'zgartirilgan edi; shu tariqa bir yuz qirq to'rt mingni oxirgi kunlardagi O'z ahd xalqi sifatida belgiladi.

U O'z jamoatini qurish uchun tanlagan "qoya" — Leviticus yigirma oltidagi "yetti vaqt"ning poydevor qoyasi, poydevori va bosh burchak toshidir, chunki Masihdan boshqa hech qanday haqiqiy poydevor yo'q. Masihning suvga cho'mishidan boshlab, Simun kaptarning xabarini "eshitgan" vaqtdan to O'lik dengiz xochigacha, bir ming ikki yuz oltmish kun davomida, har kuni ikki mahal — ertalab va kechqurun — qurbonlik keltirilar edi, faqat bir ming ikki yuz oltmish kunning oxirgi kunida bundan mustasno edi; chunki o'sha kuni kechqurungi qurbonlik koinning qo'lidan qochib ketdi, va xochda Masih ikki ming besh yuz yigirmanchi qurbonlik sifatida vafot etdi.

"Hammasi dahshat va sarosimaga to'lgan. Ruhoniy qurbonlikni so'ymoqchi, ammo pichoq uning holdan toygan qo'lidan tushib ketadi va qo'zi qochib ketadi. Timsol Xudoning O'g'lining o'limida o'zining timsol etilgani bilan uchrashdi. Buyuk qurbonlik keltirildi. Eng

muqaddas joyga kirish yo‘li ochildi. Hamma uchun yangi va tirik yo‘l tayyorlandi. Endi gunohkor, g‘amgin insoniyat oliy ruhoniyni kelishini kutishga muhtoj emas.” Asrlar Orzusi, 757.

U O‘z jamoatini uning ustiga quradigan “qoya” — quruvchilar rad etgan tamal toshidir; uning soni “ikki ming besh yuz yigirma”dir. Masih birgina qisqa oyatda O‘zini barcha narsalarning Egasi sifatida namoyon etadi, va buni qilganida, U Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi o‘n uchinchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlarda tik turib so‘zlamogda.

Men senga ham aytaman: sen Butrussan, va Men O‘z jamoatimni mana shu qoya ustiga quraman; do‘zax darvozalari esa unga qarshi tura olmaydi. Matto 16:18.

Biz bu tadqiqotni keyingi maqolada davom ettiramiz.

“Yashirin narsalar Egamiz Xudoyimizgadir; ammo oshkor qilingan narsalar esa bizga va farzandlarimizga abadiy tegishlidir.” Qonunlar takrori 29:29. Xudo yaratilish ishini aynan qanday amalga oshirgani haqida U buni hech qachon insonlarga ochib bermagan; inson ilmi Taoloning sirlarini tagiga yeta olmaydi. Uning yaratuvchi qudrati O‘zining mavjudligi kabi aql yetmasdir.”

“Xudo ilm-fanda ham, san’atda ham dunyo uzra toshib yog‘iladigan nur oqimiga yo‘l qo‘ygan; ammo o‘zlarini ilmiy deb da’vo qiluvchi kishilar bu mavzularni faqat insoniy nuqtayi nazardan bayon qilsalar, ular shubhasiz noto‘g‘ri xulosalarga keladilar. Agar nazariyalarimiz Muqaddas Bitiklarda topilgan dalillarga zid bo‘lmasa, Xudoning Kalomi ochib bermagan narsalar haqida mushohada yuritish beozor bo‘lishi mumkin; biroq Xudoning Kalomini tark etib, Uning yaratgan ishlarini ilmiy tamoyillar asosida tushuntirishga urinadiganlar xaritasiz va kompassiz noma’lum ummon uzra oqib ketmoqdalar. Eng buyuk zakovat egalari ham, agar tadqiqotlarida Xudoning Kalomi yo‘l ko‘rsatmasa, ilm bilan vahiy o‘rtasidagi munosabatlarni aniqlashga urinishlarida adashib qoladilar. Yaratguvchi va Uning ishlari ularning idroki uchun shu qadar yuksakki, ularni tabiiy qonunlar bilan izohlashga ojiz bo‘lganlari sababli, ular Muqaddas Kitob tarixini ishonchsiz deb biladilar. Eski va Yangi Ahd yozuvlarining ishonchliligiga shubha qiladiganlar, yana bir qadam olg‘a borib, Xudoning mavjudligiga ham shubha qilishga yetaklanadilar; shundan so‘ng, langarlarini yo‘qotib, ular imonsizlik qoyalari orasida sarson bo‘lib qoladilar.”

“Bu kishilar imonning soddaligini yo‘qotganlar. Xudoning Muqaddas Kalomini ilohiy hokimiyatiga nisbatan qat’iy e’tiqod bo‘lishi kerak. Muqaddas Kitob insonlarning ilm-fan haqidagi tasavvurlari bilan sinovdan o‘tkazilmasligi lozim. Insoniy bilim ishonchsiz yo‘lboshchidir. Muqaddas Kitobni e’tiroz qilish maqsadida o‘qiydigan shubhachilar, ilm-fanni yoki vahiyotni nomukammal anglashlari tufayli, ular orasida ziddiyatlar borligini da’vo qilishlari mumkin; ammo ular to‘g‘ri tushunilganda, mukammal uyg‘unlikdadir. Muso Xudoning Ruhi yo‘l-yo‘rig‘i ostida yozgan, va geologiyani to‘g‘ri nazariyasi hech qachon uning bayonotlari bilan muvofiqlashtirib bo‘lmaydigan kashfiyotlarni da’vo qilmaydi. Har bir haqiqat — tabiatda bo‘lsin yoki vahiyda bo‘lsin — o‘zining barcha namoyon bo‘lishlarida o‘zi bilan uyg‘undir.”

“Xudoning kalomida eng teran olimlar ham hech qachon javob bera olmaydigan ko‘plab savollar ko‘tariladi. Diqqatimiz bu mavzularga shunga qaratiladiki, kundalik hayotning oddiy narsalari orasida ham, o‘zlarining maqtalgan donoligiga qaramay, cheklangan inson aqli hech qachon to‘liq anglay olmaydigan naqadar ko‘p narsalar borligini ko‘rsin.

“Shunga qaramay, ilm ahli Xudoning hikmatini, U qilgan yoki qila oladigan ishlarni anglay olamiz, deb o‘ylaydilar. U, asosan, O‘z qonunlari bilan cheklangan, degan tasavvur keng tarqalgan. Insonlar yo Uning mavjudligini inkor etadilar, yo unga e‘tibor bermaydilar, yoki hamma narsani, hatto Uning Ruhining inson qalbiga ta‘sirini ham izohlab berishga urinadilar; va ular endi Uning nomini ulug‘lamaydilar ham, Uning qudratidan qo‘rqmaydilar ham. Ular g‘ayritabiiylikka ishonmaydilar, chunki Xudoning qonunlarini ham, Ular orqali O‘z irodasini amalga oshirishdagi Uning cheksiz qudratini ham tushunmaydilar. Odatda qo‘llanilishida, ‘tabiat qonunlari’ degan atama insonlar jismoniy olamni boshqaradigan qonunlar haqida kashf eta olgan narsalarni o‘z ichiga oladi; ammo ularning bilimi naqadar cheklangan, Yaratganning esa O‘z qonunlari bilan uyg‘un holda, shu bilan birga fanoviy mavjudotlarning idrokidan butunlay tashqarida naqadar ulkan doirada ish yurita olishi naqadar buyukdir!”

«Ko‘plar modda hayotiy qudratga ega, deb ta‘lim beradilar — ya‘ni muayyan xossalar moddaga beriladi, so‘ngra u o‘ziga xos ichki quvvat orqali o‘zi harakat qilishiga qo‘yib qo‘yiladi; tabiatning amallari esa qat‘iy qonunlarga muvofiq ravishda olib boriladi, va ularga Xudoning O‘zi ham aralasha olmaydi, deb o‘rgatadilar. Bu soxta ilmdir va Xudoning kalomi bilan tasdiqlanmaydi. Tabiat o‘z Yaratuvchisining xizmatkoridir. Xudo O‘z qonunlarini bekor qilmaydi va ularga zid ravishda ish tutmaydi, balki U ularni doimo O‘z asboblari sifatida ishlatadi. Tabiat bir aqlni, bir huzurni, uning qonunlari ichida va ular orqali ish ko‘radigan faol quvvatni shahodat qiladi. Tabiatda Ota va O‘g‘ilning uzluksiz faoliyati mavjuddir. Masih deydi: “Otam shu paytgacha ishlamoqda, Men ham ishlamoqdaman”. Yuhanno 5:17.»

“Levilar, Nehemiya tomonidan qayd etilgan madhiyalarida shunday kuyladilar: ‘Yolg‘iz O‘zing, faqat O‘zing Egadirsan; Sen osmonni, osmonlar osmonini va undagi barcha lashkarni, yeru zaminni va undagi barcha narsalarni yaratding, ... va Sen ularning barchasini saqlab turursan.’ Nehemiya 9:6. Bu dunyoga taalluqli ravishda, Xudoning yaratuvchilik ishi tamom bo‘lgan. Chunki ‘amallar dunyo tamalidan beri tugallangan edi.’ Ibroniylarga 4:3. Ammo Uning qudrati O‘z yaratganlarini saqlab turishda hanuz namoyon bo‘lmoqda. Bir marta harakatga keltirilgan mexanizm o‘zidagi ichki quvvat bilan o‘z-o‘zidan ishlashda davom etayotgani uchun tomir urmaydi va nafas nafasga ulanmaydi; balki har bir nafas, yurakning har bir urishi ‘Unda yashayotganimiz, harakat qilayotganimiz va mavjud bo‘lganimiz’ Zotning hamma narsani qamrab oluvchi g‘amxo‘rligining dalilidir. Havoriylar 17:28. Yer yil sayin o‘z hosilini berib, quyosh atrofidagi harakatini davom ettirayotgani ham undagi tug‘ma qudrat sababli emas. Sayyoralarni Xudoning qo‘li boshqaradi va ularni osmon bo‘ylab tartibli yurishlarida o‘z o‘rnida saqlab turadi. U ‘ularning lashkarini sanab chiqaradi; Ularning hammasini nomlari bilan ataydi; qudratining buyukligi bois, kuchda qudratli bo‘lgani uchun ulardan birortasi ham yo‘qolmaydi.’ Ishayo 40:26. O‘simliklarning o‘sib-yashnashi, barglarning chiqishi va gullarning ochilishi Uning qudrati bilan bo‘ladi. U ‘tog‘larda o‘t o‘stiradi’ (Zabur 147:8) va vodiylarni serhosil qiladigan ham O‘zidir. ‘O‘rmondagi barcha hayvonlar ... o‘z yeguliklarini Xudodan izlaydi,’ va eng kichik hasharotdan tortib insongacha

bo‘lgan har bir tirik mavjudot har kuni Uning ilohiy parvarishiga muhtojdir. Zaburchining go‘zal so‘zlari bilan aytganda, ‘Bularning hammasi Senga ko‘z tikadi... Ularga berganingni terib olurlar; qo‘lingni ochganingda, yaxshilikka to‘ladilar.’ Zabur 104:20, 21, 27, 28. Uning kalomi unsurlarni boshqaradi; U osmonlarni bulutlar bilan qoplaydi va yer uchun yomg‘ir tayyorlaydi. ‘U qorni yungdek yog‘diradi; qirovni kuldek sochadi.’ Zabur 147:16. ‘U O‘z ovozi yongratganida, osmonlarda suvlar shovqini ko‘payadi; U yerning chekkalaridan bug‘larni ko‘taradi; yomg‘ir bilan birga chaqmoqlarni hosil qiladi va shamolni O‘z xazinalaridan chiqaradi.’ Yereymiyo 10:13.”

“Xudo hamma narsaning asosidir. Har qanday haqiqiy fan Uning ishlari bilan uyg‘undir; har qanday haqiqiy ta‘lim Uning hukmronligiga itoat etishga yetaklaydi. Fan nazarimizga yangi mo‘jizalarni ochadi; u yuksaklarga parvoz qiladi va yangi tubanliklarni tadqiq etadi; ammo o‘z izlanishlaridan ilohiy vahiya zid keladigan hech narsani olib kelmaydi. Johillik fanra murojaat qilish orqali Xudo haqidagi yolg‘on qarashlarni qo‘llab-quvvatlashga urinishi mumkin, biroq tabiat kitobi bilan yozilgan Kalom bir-biriga nur sochadi. Shunday qilib, biz Yaratganga sajda qilishga va Uning Kalomiga ongli ishonch bilan qarashga yetaklanamiz.” Patriarchs and Prophets, 113–115.